

Kovid-19 Geçiren Evli Yetişkinlerin Bağlanma Yaralanmaları, Başa Çıkma Stilleri ve İlişki Doyumları¹

Attachment Injuries, Coping Styles, and Relationship Satisfaction of Married Adults with Covid-19

Sare TERZİ İLHAN*

Makale Bilgisi

Geliş:9.10.2023

Kabul:24.05.2024

Doi:

10.20296/tsadergisi.1373646

Anahtar Sözcükler:

Bağlanma yaralanması

Başta çıkma stilleri

İlişki doyumu

Kovid-19

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin bağlanma yaralanmaları, başa çıkma stilleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma grubu Kovid-19 geçirmiş 228'i kadın (%68,50) ve 105'i erkek (%21,50) toplam 333 evli yetişkin bireyden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin toplanması amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" "İlişki Doyum Ölçeği", "Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği", "Evlilikte Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS 21.00 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda veri analizinde betimsel istatistikler ile parametrik olmayan nicel analiz yöntemlerinden Kruskal-Wallis H testi, Spearman-Rho Koresiyon Analizi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlara göre, Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerin başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumları arasında anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Problem odaklı başa çıkma puanları arttıkça bağlanma yaralanmaları azalmakta, duygu odaklı başa çıkma puanları arttıkça bağlanma yaralanmaları da artmaktadır. Problem odaklı başa çıkma puanları arttıkça ilişki doyumları artmakta duygu odaklı başa çıkma stilleri arttıkça ilişki doyumları da azalmaktadır. Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerin bağlanma yaralanmaları ile ilişki doyumları arasında da negatif yönde ilişki bulunmuştur. Çalışmanın bulguları ilgili literatüre dayalı olarak tartışılmış ve gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Article Information

Submission: 9.10.2023

Acceptance: 24.05.2024

Doi:

10.20296/tsadergisi.1373646

Key Words:

Attachment injury

Coping styles

Relationship satisfaction

Covid-19

ABSTRACT

This study aims to examine the relationships between attachment injuries, coping styles, and relationship satisfaction among married adults who have had COVID-19. A purposive sampling method was used to create the research group, which consists of 333 married adults, including 228 women (68.50%) and 105 men (21.50%) who have had COVID-19. The "Personal Information Form," "Relationship Satisfaction Scale," "Stress Coping Styles Scale," and "Marital Attachment Injuries Scale" were used to collect research data. The data were analyzed using the SPSS 21.00 software. Descriptive statistics and non-parametric quantitative analysis methods, such as the Kruskal-Wallis H test, Spearman-Rho Correlation Analysis, and Mann-Whitney U test, were employed in the data analysis. The results revealed significant relationships between coping styles, attachment injuries, and relationship satisfaction among married adults who had COVID-19. Specifically, as problem-focused coping styles increase, attachment injuries decrease, and as emotion-focused coping styles increase, attachment injuries also increase. Additionally, problem-focused coping styles were associated with higher relationship satisfaction, while emotion-focused coping styles were associated with lower relationship. A negative relationship was also found between attachment injuries and relationship satisfaction. The findings of this study were discussed in relation to the relevant literature, and suggestions were made for future research.

Atf İçin

Terzi-İlhan, S. (202X). Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin bağlanma yaralanmaları, başa çıkma stilleri ve ilişki doyumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(2), 355-378. doi: 10.20296/tsadergisi.1373646

¹Bu çalışma 23. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya, sare.terzi@amasya.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7728-8909>

GİRİŞ

İnsan doğuştan yakın ilişki kurma eğilimiyle dünyaya gelen bir varlıktır. Aile ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri gibi farklı biçimlerde deneyimlenebilen yakın ilişkilerin, yetişkinlik döneminde kurulan bir türü evliliktir. Evlilik, yetişkinlikte yakın romantik ilişkilerin yasal bir zemine dayandırıldığı bir yakın ilişki biçimidir (Doğan, 2007: s. 208). Yetişkin bir bireyin yaşamındaki en önemli ilişkilerden biri olan evlilik ilişkisinin bireyi nasıl etkilediği, evlilik ilişkisinin niteliğiyle ilgilidir. Literatürde evlilik ilişkisinin niteliğini araştırmayı amaçlayan çalışmalara konu olan evlilik uyumu, evlilik doyumu, çift uyumu gibi farklı kavramlar bulunmaktadır. Evlilik ile kurulan yakın ilişkinin niteliğiyle ilgili kavramlardan biri de ilişki doyumdur.

İlişki doyumu kavramı ile ilgili literatürde birden çok tanım bulunmaktadır. Hendrick (1988) tarafından ilişki doyumu, bireyin mevcut ilişkisine ilişkin öznel değerlendirmeleri olarak tanımlanırken, Sabatelli (1988) tarafından bireyin yaşamakta olduğu ilişkiden beklentileri ile partnerinin beklentilerini karşılayabilme düzeyi olarak tanımlanmıştır. Rusbult (1983) ilişki doyumunu bireyin beklentileri temelinde ödül ve bedellerin değerlendirilmesiyle açıklarken, Keizer (2014) bireyin ilişkisine dair öznel değerlendirmeleri şeklinde ifade etmiştir. Yapılan tanımlarda görüldüğü gibi, ilişki doyumu bireyin ilişkisine dair değerlendirmeleriyle ilgilidir. Bireylerin ilişkilerine dair yaptıkları bu değerlendirmelerin olumlu veya olumsuz olması, ilişki doyumlarının düşük ya da yüksek olmasını belirlemektedir (Hendrick ve Hendrick, 1989). İlişki doyumunun yüksek olması aynı zamanda yaşanan ilişkinin sağlıklı olduğuna işaret etmektedir (Hendrick, vd., 1988). Sağlıklı ve ilişki doyumunun yüksek olduğu bir evlilik ilişkisi bireyin yaşamına olumlu yönde katkıda bulunmaktadır. Örneğin, Rosand vd.'ye (2012) göre, evli bireyler için ilişki doyumu, duygusal strese karşı koruyucu bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda ilişki doyumunun bireylerin iyi oluşlarıyla ilişkili olduğu bilinmektedir (Celen Demirtaş ve Tezer, 2012). Benzer şekilde evlilik doyumu ile iyi oluş da anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur (O'Rourke, 2005; Scorsolini-Comin ve Dos Santos, 2012). Dolayısıyla bireylerin yaşamına olumlu katkıları bulunan ilişki doyumu kavramının ve ilişki doyumu ile ilişkili değişkenlerin araştırılması, ilişki doyumunu nelerin belirlediğini ortaya koyabilmek açısından önemli görülmektedir. Literatürde ilişki doyumu ile ilişkili olduğu ortaya konulmuş çok sayıda değişken bulunmaktadır. Duygusal zeka (Smith vd., 2008; Malouff, Schutte ve Thorsteinsson, 2014; Akdur ve Aslan, 2017), akılcı olmayan inançlar (Sarı ve Korkut Owen, 2014), çatışma stilleri (Cramer, 2000), kıskançlık (Elphinston ve Noller, 2011), aşk biçimleri (Türk ve Demirli Yıldız, 2017), yaşam doyumu (Dikmen, 1995; Kaplan ve Erdem, 2022); kendini aldatma (Yıldız, Ekşi ve Yukay Yüksel, 2021) ilişki doyumu ile ilişkisi ortaya konulan değişkenlerden bazılarıdır. İlişki doyumu ile ilişkili olan değişkenlerden biri de stresle başa çıkma stilleridir (Bowman, 1990).

Stres, bireylerin iyi oluşlarını tehdit eden ve sahip oldukları kaynakları aşan birey ve çevre etkileşimi sonucu ortaya çıkan deneyimlerdir (Lazarus, 2001). Stresle başa çıkma ise, stresli yaşam olaylarının üstesinden gelebilmek amacıyla bireylerin ortaya koydukları çabalar şeklinde tanımlanmaktadır (Folkman ve Lazarus, 1985). Stresle başa çıkma ile ilgili kuramsal çerçeve içinde önemli bir yeri olan Bilişsel Etkileşimsel Süreç Yaklaşımına göre stresle başa çıkmaya yönelik çabalar problem odaklı başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkma olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre strese yol açan durumlar karşısında birey bu durumu değiştirmeye yönelik bir şeyler yapabileceğine dair bilişsel değerlendirme yapıyorsa durumu değiştirmeye yönelik problem odaklı başa çıkma stratejilerini kullanma eğiliminde oluyor. Birey strese yol açan durumlar karşısında duruma yönelik herhangi bir şey yapamayacağına dair bilişsel değerlendirme yapıyorsa duruma ilişkin duygularını değiştirmeye yönelik duygu odaklı başa çıkma stratejilerini kullanma eğiliminde oluyor (Lazarus, 1993). Dolayısıyla Bilişsel Etkileşimsel Süreç Yaklaşımına göre bireyler stresle başa çıkma sürecinde temelde problem odaklı başa çıkma stili ve duygu odaklı başa çıkma stili olmak üzere iki tür başa çıkma stilini kullanmaktadır. Yapılan çalışmalar bireylerin başa çıkma stilleri ile iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir (Diong ve Bishop, 1999; Chen, 2016; Malkoç ve Yalçın, 2015). Örneğin Özdemir (2019) stresle başa çıkma stillerinden problem odaklı başa çıkma ile öznel iyi oluş arasında olumlu yönde ilişki, duygu odaklı başa çıkma ile öznel iyi oluş arasında olumsuz yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Çelenk ve

Peker (2020) de psikolojik iyi oluş ile problem odaklı başa çıkma stilleri arasında pozitif yönde ve duygu odaklı başa çıkma stilleri arasında negatif yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde başa çıkma stilleri ile psikolojik belirtiler arasında anlamlı ilişki olduğunu ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Petrosky ve Birkimer, 1991; Tansel, vd., 2012).

İlişki doyumu ile ilişkili değişkenlerden bir başkası bağlanma yaralanmasıdır (Millikin, 2000; Terzi İlhan ve Işık, 2022). Bağlanma yaralanması, romantik ilişki yaşayan eşlerden birinin, kritik ihtiyaç anlarında eşinin bağlanma ihtiyaçlarını karşılayacağına ilişkin güvenini kırarak bir şey yapması şeklinde tanımlanmaktadır (Johnson, 1996; Herman, 1992). Bağlanma yaralanması romantik ilişkilerde güvenli bağlanmaya travmatik bir şekilde zarar veren bir deneyimdir. Bireyler kritik ihtiyaç anı olarak nitelendirilen zamanlarda diğer zamanlara göre görece daha kırılgan olmaktadır ve yetişkin bireyler kritik ihtiyaç anlarında bağlanma figürlerinin (romantik ilişki partneri) ulaşılabilir ve cevap verebilir olmasını beklemektedirler. Bu beklentileri bağlanma figürü (eş) tarafından karşılanmadığında ve bu durum birey için travmatik bir etkiye yol açtığında bağlanma yaralanması deneyimlenir (Johnson, 1996; Millikin, 2000). Bireylerin görece kırılgan olduğu ve dolayısıyla bağlanma yaralanması deneyimleme olasılığının daha yüksek olduğu kritik ihtiyaç anları geçiş, kayıp, tehlike ya da belirsizlik zamanlarıdır (Johnson, vd., 2001). 2020 yılında Dünya Sağlık Örgütü, Kovid-19'u küresel salgın ilan etmiştir. Türkiye'de ise ilk Kovid-19 vakası Mart 2020'de görülmüş, ardından kısa sürede vaka sayılarında artış olmuştur (<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>). Kovid-19 küresel salgını dünya genelinde yeni ve bilinmeyen bir virüs etkisiyle ortaya çıkmıştır. Salgının ilk aylarında gerek hastalık süreci ve etkileri gerekse de tedavi süreciyle ilgili çok sayıda belirsizlik söz konusu olmuştur. Bu dönemde salgının ağır ve ölümcül etkileri olduğu görülmüştür. Ayrıca virüs bulaşıcılığının yüksek olması nedeniyle izolasyon, karantina, sosyal kısıtlamalar, sokağa çıkma yasakları gibi bireylerin günlük yaşam rutinlerini etkileyen çeşitli önlemler alınmıştır. Kovid-19 küresel salgını ortaya çıktığı zamanlarda yeni bir virüsün olması ve bu nedenle birey üzerindeki kısa ve uzun süreli etkileri, bulaşma hızı, tedavi ve aşılama süreçleri gibi konulardaki bilgi eksikliklerinden dolayı belirsizlik; salgının başında ölümcül etkilerinin olması ve yaşamı doğrudan tehdit etmesi nedeniyle tehlike kaynağı olarak olmuştur. Belirsizlik ve yaşamı tehdit eden bir tehlike olması özellikleri, bu hastalığın deneyimlenmesinin bireyler için kritik ihtiyaç anı olarak nitelendirilebileceğini ve bağlanma yaralanmalarına yol açabileceğini düşündürmektedir. Kritik ihtiyaç anları bağlanma yaralanması deneyimlenen zamanlar olarak tanımladığı için Kovid-19 geçirmiş bireylerin bağlanma yaralanmalarının incelenmesi bu çalışmanın problemlerinden birini oluşturmaktadır. Kovid-19 salgın süreci ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, Kovid-19 salgın sürecinin bireyler üzerine etkilerinin (Dawson ve Golijani-Moghaddam, 2020; Halder, Mahato ve Manot, 2020; Zeybek, Bozkurt ve Aşkın, 2020) yanı sıra bireylerin evlilik ilişkileri üzerine etkilerini (Osor, Ileri ve Esho, 2021; Guetto, Vignoli ve Bazzani, 2021; Kaya ve Akın, 2021) araştıran çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaların çoğunda Kovid-19 sürecinin bireylerin evlilik ilişkilerine etkileri araştırılmaktadır. Örneğin Kaya ve Akın (2021) Kovid-19 sürecinde sosyal izolasyonun evlilik ve aile yaşamına etkisini fenomenolojik bir çalışma ile incelemişlerdir. Yılmaz ve Kağan (2022) Kovid-19 döneminde evli bireylerin evlilik uyumları, çatışma çözme becerileri ve sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Osor, Ileri ve Esho (2021) ise Kovid-19'un evli çiftlerin cinsel doyumuna etkisini incelemişlerdir. Bu çalışma ile de Kovid-19 tanısı almış bireylerin evlilik ilişkileri ile ilgili değişkenlerden bağlanma yaralanması ve ilişki doyumlarının incelenmesi hedeflenmiştir. Lazarus ve Folkman'a (1984) göre, bir yaşantının stres kaynağı olmasında yaşantının denetlenebilirliği, yeniliği, belirsizliği, kişinin kaynaklarını ne kadar zorladığı belirleyici olmaktadır. Bu doğrultuda Kovid-19 küresel salgın sürecinin belirsizlikler içermesi, dünya genelinde yeni bir salgın olması, ölümcül etkileri olması, bulaşıcılığının yüksek olması gibi özellikleri, bu salgını bireyler için bir stres kaynağı haline getirmiştir. Yapılan çalışmalar bireylerin stres kaynaklarını nasıl değerlendirdikleri ve dolayısıyla nasıl etkilendiklerini başa çıkma stillerinin belirlediğini göstermektedir (Murriss, vd., 2001). Bağlanma yaralanması literatürü incelendiğinde bağlanma yaralanması deneyimleyen bireylerin deneyimlerine benzer deneyimlerin romantik ilişkilerde sıklıkla yaşanmasına rağmen, her ilişkide bağlanma yaralanması deneyimlenmediği görülmektedir. Romantik ilişki yaşayan iki çift genel olarak benzer deneyimler yaşamalarına rağmen, çiftlerden biri bağlanma yaralanması

deneyimlemezken diğerinin deneyimleyebileceği belirtilmektedir (Johnson, 1996; Millikin, 2000). Dolayısıyla bireylerin bağlanma yaralanması deneyimlemesinde kritik ihtiyaç anlarındaki yaşantısını nasıl değerlendirildiğinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca hem bağlanma yaralanması hem de başa çıkma stillerinin ilişki doyumu ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Gerek ulusal literatürde gerekse de uluslararası literatürde bağlanma yaralanması, ilişki doyumu ve stresle başa çıkma stillerinin ilişkilerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca Kovid-19 küresel salgınının romantik ilişkiler ve evlilik ilişkilerine yansımalarını inceleyen çalışmalar yapılmış olmakla birlikte (Purba vd. 2021; Pieh vd. 2000; Yılmaz ve Kağan, 2022), bağlanma yaralanmalarına yol açıp açmadığını inceleyen bir çalışma da literatürde bulunmamaktadır. Bu doğrultuda hem bağlanma yaralanması literatürü bağlamında kritik ihtiyacı anı olarak nitelendirilebilecek hem de bir stres kaynağı olarak nitelendirilebilecek Kovid-19 küresel salgının, bireylerin evlilik ilişkilerini nasıl etkilediğinin incelenmesi gerekli görülmüştür. Ayrıca bağlanma yaralanması, literatürde görece yeni bir kavram olarak nitelendirilebilir. Kavram ile ilgili klinik uygulamalara dayalı çalışmalar ve nitel çalışmalar daha yaygın olmakla birlikte nicel çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde Uğur ve Uz Baş (2022), Güner (2022), Mamatoğlu (2023) tarafından yapılan çalışmada bağlanma yaralanmalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunurken, Çakan (2023, Erdoğan (2023) tarafından yapılan çalışmada ise kadınların bağlanma yaralanmaları düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sınırlı ampirik çalışmanın var olduğu henüz yeni bir kavram olarak bağlanma yaralanmasına ilişkin literatürde var olan çelişkili bulgular da göz önünde bulundurularak fikir edinmek adına bu çalışma kapsamında cinsiyete ve yaşanan kritik olayın evlilik ilişkisi üzerindeki algılanan etkisine göre bağlanma yaralanması düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi önemli görülmektedir. Bağlanma yaralanması literatüründe aynı kritik olayı deneyimlemiş olsalar bile her ilişkide bağlanma yaralanmasının yaşanmadığı belirtilmektedir. Bu çerçevede hem olayın şiddetinin (hastalığın şiddetinin) hem de yaşanan olumsuz olayın nasıl değerlendirildiğinin ve algılandığının bağlanma yaralanması deneyimi ve ilişki doyumuna nasıl yansıdığı ortaya konulması da gerekli görülmektedir. Bu doğrultuda Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin bağlanma yaralanmaları, başa çıkma stilleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişkileri incelenmek bu çalışmanın amacını oluşturmuştur. Bu amaca dayalı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerin;

1. Başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumları hastalığın evlilik ilişkisi üzerindeki etkisine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma tarama deseninde tasarlanmıştır. Tarama desenleri, halihazırdaki bir durumu mevcut haliyle ortaya koymayı amaçlamaktadır (Karasar, 2009). Bu çalışma ile de Kovid-19 tanısı almış bireylerin stresle başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumları arasındaki ilişkinin mevcut haliyle incelenmesi hedeflenmiştir. Dolayısıyla bu araştırma tarama deseni olarak tasarlanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu evliyken Kovid-19 tanısı almış 333 evli yetişkinden oluşmaktadır. Araştırma grubunun oluşturulmasında, evliliği süresince resmi olarak Kovid-19 tanısı almış olan, evliliği devam eden bireylere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın amacına dayalı olarak belirli bazı sınırlayıcı nitelikleri taşıyan bireylere ulaşıldığı için amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır (Frankel vd.,2012).

Tablo 1’de araştırma grubu ile ilgili demografik özellikler verilmiştir:

Tablo 1. Araştırma grubuna ile ilişkili demografik özellikler

Değişken		N	%	Min.	Mak.	X	s.s.
Cinsiyet	Kadın	228	68.50				
	Erkek	105	31.50				
	Toplam	333	100				
Yaş		333		22	65	38.61	7.92
Eğitim	İlkokul	1	0.30				
	Ortaokul	2	0.60				
	Lise/Önlisans	28	8.40				
	Üniversite	215	64.60				
	Lisansüstü	87	26.10				
	Toplam	333	100				
	Evlilik Süresi		333		1	42	12.73
Evlilik Biçimi	Görücü	56	16.80				
	Flört	270	81.10				
	Diğer	7	2.10				
	Toplam	333	100				
KovidEtki	Olumsuz	38	11.40				
	Nötr	251	75.40				
	Olumlu	44	13.20				
	Toplam	333	100				

Tablo 1'e göre araştırma grubunun %68,50'si kadın (n=228), % 31,50'si erkektir (n=105). Katılımcıların yaşları 22 - 65 arasında değişmektedir. Eğitim durumlarına bakıldığında % 0,30'unun ilkokul (n=1), % 0,60'ının ortaokul (n=2), % 8,40'ının (n=28) lise/ön lisans, % 64,60'ının üniversite/lisans (n=215) ve % 26,10'unun lisansüstü (n=87) mezunudur. Katılımcıların evlilik süreleri 1 - 42 arasında değişirken, % 16,80'i (n=56) evlilik biçimlerini görücü usulü, % 81,10'u (n=270) flört ve % 2,10'u (n=7) diğer olarak belirtmiştir. Katılımcıların; %11,40'ı (n=38) Kovid-19 sürecinin evlilik ilişkilerini olumsuz etkilediğini, % 13,20'si (n=44) olumlu etkilediğini ve %75,40'ı (n=251) ise etkilemediğini belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu, meslek, yaş, eğitim düzeyi, cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik biçimi, evlilik süresi, ve Kovid-19'un evlilik ilişkisi üzerine etkisine ilişkin bilgileri edinmek amacıyla bu araştırma için araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği; yetişkin bireylerin başa çıkma stillerini ölçmeye yöneliktir. Folkman ve Lazarus (1980) geliştirmiş, Hisli Şahin ve Durak (1995) Türkçeye uyarlamıştır. "Kendine güvenli", "iyimser", "sosyal destek arama", "çaresiz/kendini suçlayıcı" ve "boyut eğici" olarak adlandırılan beş boyut ve 4'lü Likert tipi dereceleme ölçeği ile puanlanan 30 maddeden

oluşmaktadır. Ölçekte yer alan boyutların her birinden ayrı ayrı toplam puan elde edilmektedir. Açıklanan varyanslar kendine güvenli yaklaşım için % 16,2; çaresiz/kendini suçlayıcı yaklaşım için % 8,2; boyun eğici yaklaşım için % 4,3; iyimser yaklaşım için % 3,1 ve sosyal destek arama için % 2,5 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ise .80 ile .47 arasındadır. Bu çalışmada Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları .62 ile .85 arasındadır.

Bağlanma Yaralanmaları Ölçeği geliştirme çalışmaları Terzi İlhan ve Işık (2021) tarafından yapılmıştır. İki boyutlu (travma, güvensiz bağlanma) olan ölçek, 17 maddedir. Puanlamada 5'li Likert tipi dereceleme ölçeği kullanılmaktadır. Evli bireylerin bağlanma yaralanması düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı güvensiz bağlanma için ,94, travma için ,88, toplam puanlar için ,94'tür. Bu çalışmada bağlanma yaralanmasına yol açabilecek evliliği olumsuz yönde etkileyen yaşam olayı, Kovid-19 geçirmiş olmaktır. Bu çalışma verilerine ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları güvensiz bağlanma için .87, travma için .82 ve ölçeğin tamamı için .87'dir.

İlişki Doyum Ölçeği; Hendrick (1988) tarafından geliştirilmiştir ve Curun (2001) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 7'li Likert tipi dereceleme ölçeği ile puanlanan 7 maddedir ve tek boyutludur. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise ,86'dır. Bu çalışma verilerine ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .67'dir.

Uygulama

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan etik kurul onayının (27.04.2022 tarihli ve 68741 numaralı) alınmasının ardından çevrimiçi veri toplama formu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından araştırmanın amacını ve katılım koşullarını içeren duyurular oluşturularak, sosyal medya hesapları üzerinden duyurular yapılmıştır. Araştırmanın katılım koşullarını sağlayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olduğunu belirtilen katılımcılara araştırmanın amacı ve kapsamı, veri gizliliği ve gönüllü katılım/bırakma koşulları hakkında bilgilendirmeler yapıldıktan sonra gönüllü katılımı onaylayan katılımcılarla çevrimiçi veri toplama formları paylaşılmıştır. Çalışma kapsamında çevrimiçi veri toplama sürecinde verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla veri toplama sürecine ilişkin duyurular yapıldıktan sonra, çalışmaya katılmaya gönüllü olan bireyler ile araştırmanın amacı, kapsamı ve veri toplama formunu doldurma sürecine ilişkin bilgilendirme yapıldıktan sonra belirtilen koşullar dahilinde araştırmaya katılmaya gönüllü olduğuna dair sözlü ve yazılı onam alınmıştır. Yazılı ve sözlü onamın ardından çevrimiçi veri toplama formları katılımcılara kişisel iletişim araçları (e-posta, Whatsapp) aracılığıyla doğrudan ulaştırılmıştır. Ayrıca rastgele cevaplamaların ayırt edilebilmesi amacıyla dolgu maddeleri kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın veri analizleri SPSS 21.00 ile yapılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler normal dağılım göstermediğinden parametrik olmayan nicel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Kovid-19 geçirmiş evli bireylerin stresle başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney U testi, Kovid-19 geçirmiş evli bireylerin stresle başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumlarının hastalığın evlilik ilişkisi üzerindeki etkisine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis H testi ve Kovid-19 geçirmiş evli bireylerin stresle başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Sperman Rho Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

BULGULAR ve YORUMLAR

Öncelikle verilere ilişkin bilgi vermesi amacıyla betimsel analizler yapılmıştır. Betimsel analizlere ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur:

Tablo 2. *Betimsel analizler*

Değişken	N	Ranj	Min.	Mak.	$\bar{x}$	ss	Varyans	Çarpıklık	Basıklık
----------	---	------	------	------	-----------	----	---------	-----------	----------

Problem Odaklı	333	39,00	9,00	48,00	32,40	7,68	58,96	-,19	-,30
Duygu Odaklı	333	39,00	0,00	39,00	16,20	7,00	48,93	,20	-,13
Güvensiz Bağlanma	333	25,00	10,00	35,00	12,59	4,68	21,88	2,49	5,96
Travma	333	25,00	7,00	32,00	12,35	5,15	25,56	1,09	0,66
EBYÖ	333	42,00	17,00	59,00	24,94	8,42	70,86	1,64	2,43
İDÖ	333	34,00	15,00	49,00	36,17	5,26	27,64	-0,76	0,68

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların stresle başa çıkma stillerinden problem odaklı yaklaşım puanlarının 9,00 – 48,00 arasında ($\bar{x}=32,40$, $ss=7,68$) arasında ve duygu odaklı yaklaşım puanlarının 0,00 – 39,00 arasında ($\bar{x}=16,20$, $ss=7,00$) arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların güvensiz bağlanma puanları 10,00 - 35,00 arasında ($\bar{x} = 12,59$, $ss = 4,68$), travma puanları 7,00 - 32,00 arasında ($\bar{x} = 12,35$, $ss = 5,15$) ve bağlanma yaralanmaları puanları 17,00 - 59,00 arasında ($\bar{x} = 24,94$, $ss = 8,42$) değişmektedir. Katılımcıların ilişki doyumu puanlarının 15,00 - 49,00 arasında ($\bar{x} = 36,17$, $ss = 5,26$) değiştiği görülmektedir.

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığına ilişkin değerlendirme yapmak için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell'e (2013) çarpıklık ve basıklık katsayısı -1,50 - +1,50 aralığında, Geogre ve Mallery'e (2010) göre ise -2,00 - +2,00 aralığında ise dağılım normal dağılmaktadır. Tablo 2'ye göre bu çalışma için elde edilen verilerden güvenli bağlanma puanları (2,49; 5,96) ve bağlanma yaralanmaları toplam puanları (1,64; 2,42) normal dağılmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada parametrik olmayan nicel analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Bu çalışma kapsamında stresle başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Bulgular Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Cinsiyete ilişkin Mann Whitney U testi bulguları

Bağımlı D.	Bağımsız D.	N	Sıra Ort.	Sıra Top	U	Z	P
Problem Odaklı Y.	Kadın	228	152,83	34846,00	8740,00	-3,96	,000
	Erkek	105	197,76	20765,00			
Duygu Odaklı Y.	Kadın	228	173,55	39570,50	10475,50	-1,83	,067
	Erkek	105	152,77	16040,50			
Güvensiz Bağlanma	Kadın	228	169,89	38734,50	11311,50	-,87	,384
	Erkek	105	160,73	16876,50			
Travma	Kadın	228	179,83	41000,50	9045,50	-3,60	,000
	Erkek	105	139,15	14610,50			
EBYÖ	Kadın	228	178,04	40593,50	9452,50	-3,09	,002

	Erkek	105	143,02	15017,50			
İDÖ	Kadın	228	157,00	35796,40	9690,50	-2,80	,005
	Erkek	105	188,71	19814,50			

Tablo 3 incelendiğinde stresle başa çıkma stillerinden duygu odaklı yaklaşım puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülürken, problem odaklı yaklaşımlar cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($U=8740,00$, $p<0,05$). Sıra ortalamalarına göre, erkeklerin problem odaklı başa çıkma puanlarının kadınların problem odaklı başa çıkma puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Analizlerden elde edilen bulgulara göre, katılımcıların güvensiz bağlanma puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmazken, travma ($U=9045,50$, $p<0,05$) ve bağlanma yaralanmaları ($U=9452,50$, $p<0,05$) puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Sıra ortalamalarına göre, kadınların travma puanları ve bağlanma yaralanmaları puanları erkeklerden yüksektir. Son olarak, katılımcıların ilişki doyumu puanlarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir ($U=9690,50$, $p<0,05$). Sıra ortalamalarına göre, erkeklerin ilişki doyumları, kadınlardan yüksektir.

Stresle başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumlarının hastalığın evlilik ilişkisine etkisine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Bulgular Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4. Hastalığın evlilik ilişkisine etkisine göre Kruskal Wallis H testi bulguları

Bağımlı D.	Bağımsız D.	N	Sıra ort.	Sd	$\bar{x}$	P	
Problem Odaklı Y.	Nötr	251	170,32	2	1,34	,513	
	Olumlu	44	160,31				
	Olumsuz	38	152,84				
	Toplam	333					
Duygu Odaklı Y.	Nötr	251	161,86	2	3,18	,204	
	Olumlu	44	177,66				
	Olumsuz	38	188,63				
	Toplam	333					
Güvensiz Bağlanma	Nötr	251	156,51	2	35,512	,000	Olumsuz>Nötr, Olumsuz>Olumlu
	Olumlu	44	156,72				

	Olumsuz	38	248,18				
	Toplam	333					
Travma	Nötr	251	152,11	2	26,718	,000	Olumsuz>Nötr, Olumlu>Nötr
	Olumlu	44	198,33				
	Olumsuz	38	229,07				
	Toplam	333					
EBYÖ	Nötr	251	150,91	2	34,578	,000	Olumsuz>Nötr, Olumsuz>Olumlu, Olumlu>Nötr
	Olumlu	44	192,20				
	Olumsuz	38	244,09				
	Toplam	333					
İDÖ	Nötr	251	170,82	2	7,192	,027	Nötr>Olumsuz, Olumlu>Olumsuz
	Olumlu	44	178,58				
	Olumsuz	38	128,36				
	Toplam	333					

Tablo 4'e göre stresle başa çıkma stillerinden problem odaklı yaklaşım ve duygu odaklı yaklaşım puanlarının hastalığın evlilik ilişkisi üzerindeki algılanan etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Güvensiz bağlanma puanları ($\bar{x}$ (sd=2, n=333)=35,512, $p<0,05$), travma puanları ($\bar{x}$ (sd=2, n=333)=26,718, $p<0,05$) ve bağlanma yaralanmaları puanları ($\bar{x}$ (sd=2, n=333)=34,578, $p<0,05$) hastalığın evlilik ilişkisi üzerindeki etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Gruplar arası farkları belirlemek amacıyla yapılan ikişerli Mann Whitney U testi sonuçlarına göre hastalığın evlilik ilişkilerini etkilemediğini belirtenler ile olumlu yönde etkilediğini belirtenlerin güvensiz bağlanma puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Ancak hastalığın evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini belirtenlerin güvensiz bağlanma puanları olumlu yönde etkilediğini belirtenlerden ($U=377,00$; $p<0,05$) ve etkilemediğini belirtenlerden ($U=2143,00$; $p<0,05$) daha yüksektir. Hastalığın evlilik ilişkilerini olumlu yönde ve olumsuz yönde etkilediğini belirtenlerin travma puanları farklılaşmamaktadır. Ancak hastalığın evlilik ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini belirtenlerin ($U=3993,00$; $p<0,05$) ve olumsuz yönde etkilediğini belirtenlerin ($U=2561,00$; $p<0,01$) travma puanları hastalığın evlilik ilişkilerini etkilemediğini belirtenlerden daha yüksektir.

Evliliğin ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini belirtenlerin ($U=2156,50$; $p<0,05$) ve olumlu yönde etkilediğini belirtenlerin ($U=4096,00$; $p<0,05$) bağlanma yaralanmaları puanları etkilemediğini belirtenlerden daha yüksektir. Ayrıca hastalığın evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini ifade edenlerin bağlanma yaralanmaları puanları, olumlu yönde etkilediğini belirtenlerden daha yüksektir ($U=519,00$; $p<0,05$).

Son olarak, ilişki doyum puanları, hastalığın evlilik ilişkileri üzerindeki etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($\bar{x}$ ($sd=2$, $n=333$)= $7,192$, $p<0,05$). Gruplar arası farkları belirlemek amacıyla yapılan ikişerli Mann Whitney U testi sonuçlarına göre hastalığın evlilik ilişkilerini etkilemediğini belirtenler ile olumlu yönde etkilediğini belirtenlerin ilişki doyum puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Ancak hastalığın evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini belirtenlerin ilişki doyum puanları olumlu yönde etkilediğini belirtenlerden ($U=588,00$; $p<0,05$) ve etkilemediğini belirtenlerden ($U=3548,50$; $p<0,05$) daha düşüktür.

Bağlanma yaralanmaları, stresle başa çıkma stilleri ve ilişki doyumlarının ilişkili olup olmadığını incelemek için Sperman Rho Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Bulgular Tablo 5'te sunulmuştur:

Tablo 5. *Sperman Rho korelasyon katsayısı bulguları*

Değişken	Duygu Odaklı Y.	Problem Odaklı Y.	Güvensiz Bağlanma	Travma	EBYÖ	İDÖ
Duygu Odaklı Y.	1					
Problem Odaklı Y.	-,376**	1				
Güvensiz Bağlanma	,236**	-,198**	1			
Travma	,239**	-,174**	,343**	1		
EBYÖ	,268**	-,200**	,633**	,923	1	
İDÖ	-,310**	,311**	-,401**	-,207**	-,307**	1

Tablo 5'e göre stresle başa çıkma stillerinden duygu odaklı yaklaşım puanları ile güvensiz bağlanma ($r=0,235$, $p<0,01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı, travma ($r=0,239$, $p<0,01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönde ve bağlanma yaralanması ($r=0,268$, $p<0,01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Duygu odaklı yaklaşım puanları ile ilişki doyumunu arasında ise orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=-0,310$, $p<0,01$).

Stresle başa çıkma stillerinden problem odaklı yaklaşım puanları ile güvensiz bağlanma ($r=-0,198$, $p<0,01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde, travma ($r=-0,174$, $p<0,01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde ve bağlanma yaralanması ($r=-200$, $p<0,01$) puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Problem odaklı yaklaşım puanları ile ilişki doyumunu arasında ise orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=0,311$, $p<0,01$).

Güvensiz bağlanma ($r=-0,401$, $p<0,01$) ve bağlanma yaralanmaları ($r=-0,307$, $p<0,01$) ile ilişki doyumunu arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken, travma ile ilişki doyumunu ($r=-0,207$, $p<0,01$) arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

TARTIŞMA

Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin bağlanma yaralanmaları, başa çıkma stilleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada, ilk olarak başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyum puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp

farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre stresle başa çıkma stillerinden duygu odaklı yaklaşım puanları cinsiyete göre farklılaşmazken, problem odaklı yaklaşım puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Erkeklerin problem odaklı yaklaşım puanlarının kadınların puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde başa çıkma stillerini cinsiyete göre inceleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Mevcut çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların bulgularında tutarsızlık olduğu görülmektedir. Literatürde kadınların daha çok duygu odaklı başa çıkma stillerini kullandığını ve erkeklerin daha çok problem odaklı başa çıkma stillerini kullandığını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Pearlin ve Schooler, 1978). Bu bulgunun tam zıttı şekilde bulguların yer aldığı çalışmalar da bulunmaktadır (Billing ve Moos, 1984). Ayrıca başa çıkma stillerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediğini belirten çalışmalar da mevcuttur (Hamilton ve Fagot, 1988). Bu çalışmadan elde edilen duygu odaklı başa çıkma puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulgusu literatürde yer alan çalışmaların bazıları ile (Hamilton ve Fagot, 1988) ve erkeklerin problem odaklı başa çıkma puanlarının kadınların puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu yönündeki bulgu ise bazı çalışma bulguları ile (Billing ve Moos, 1988) tutarlı bulunmuştur. Bu çerçevede bireylerin, özellikle kadınların zorlayıcı yaşam olaylarından daha az etkilenmelerini önleyebilmek için problem odaklı başa çıkma becerilerini geliştirilmesine odaklanılabilir.

Katılımcıların güvensiz bağlanma puanları cinsiyete göre farklılaşmazken, travma puanları ve bağlanma yaralanmaları puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bulgulara göre Kovid-19 geçirmiş kadınların travma ve bağlanma yaralanmaları puanları erkeklerden daha yüksektir. Uluslararası literatürde bağlanma yaralanmalarını cinsiyet değişkenine göre inceleyen araştırmaya rastlanmamıştır. Ulusal literatürde bu araştırmanın bulgularını destekleyen (Fırat, 2011; Günay, 2022) ve desteklemeyen (Uğur ve Uz Baş, 2022; Güner, 2022) bulgular olduğu görülmüştür. Ptacek, vd.'ye (1992) göre, zorlayıcı yaşam olayları kadınlar tarafından daha fazla stresli olarak değerlendirilmektedir. Bağlanma yaralanması deneyimiyle ilgili literatürde, eşler arasında yaşanan zorlayıcı bir deneyimin her çift ilişkisinde bağlanma yaralanması olarak deneyimlenmediği belirtilmektedir. Bununla birlikte kadınların toplumsal cinsiyet rolü dağılımları ile ilişkili olarak, günlük yaşamda stres kaynaklarıyla daha fazla karşı karşıya kaldıkları belirtilmektedir (Kessler ve McLeod, 1984; Matud, 2004). Ayrıca travma ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların travma sonra stres bozukluğu düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Kardaş ve Tanhan, 2018; Olf, 2017). Bu bağlamda, zorlayıcı bir deneyim olarak Kovid-19 hastalığının ardından, toplumsal cinsiyet rollerinin de etkisiyle, kadınların travma ve bağlanma yaralanması puanlarının erkeklerden daha yüksek olmasının nedenlerinden birinin, kadınların zorlayıcı yaşam olaylarını erkeklere daha fazla stresli olarak değerlendirmesi olduğu söylenebilir. Aynı zamanda kadınların travmatik ya da zorlayıcı bir deneyim karşısında erkeklere göre daha kırılgan olduğu ve daha çok etkilendiği de söylenebilir.

Katılımcıların ilişki doyumu puanları da cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Kovid-19 geçirmiş evli erkeklerin ilişki doyumu puanları, kadınların ilişki doyumu puanlarından daha yüksektir. Literatürde ilişki doyumunu cinsiyet değişkenine göre inceleyen araştırmalardan elde edilen bulgular tutarlılık göstermemektedir. Bu araştırmanın bulguları ile tutarlı bir şekilde erkeklerin ilişki doyumlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu ifade eden çalışmalar (Falconier ve Epstein, 2010) bulunduğu gibi, kadınların ilişki doyumunun yüksek olduğunu belirten çalışmalar (Kaura ve Lohman, 2007) da bulunmaktadır. Bununla birlikte ilişki doyumunun cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği bulgusunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Ackherman ve Field, 2011). Satıcı ve Deniz (2018) tarafından yapılan meta-analiz çalışması bulgularına göre de ilişki doyumu cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır Ancak bu çalışma bağlamında ise, araştırmanın amacı Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerin evlilik ilişkisini incelemektir ve araştırma verileri Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerden elde edilmiştir. Kovid-19 küresel salgınına yakalanmış olmanın ve hastalık sürecinin evlilik ilişkisi üzerindeki etkisinin yetişkinlerin ilişki doyumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşması üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Ptacek, vd.'ye (1992) göre kadınlar olumsuz yaşam olaylarını

erkeklere göre daha fazla stresli olarak nitelendirmektedir. Bu doğrultuda Covid-19 geçirmiş olmak kadınların ilişki doyumlarının azalmasına yol açmış olabilir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, daha sonra, başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumlarının hastalığın evlilik ilişkisi üzerindeki etkisine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Katılımcıların stresle başa çıkma stillerinden hem problem odaklı yaklaşım hem de duygu odaklı yaklaşım puanlarının hastalığın evlilik ilişkisi üzerindeki etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerin güvensiz bağlanma puanları, travma puanları ve bağlanma yaralanmaları puanları, hastalığın evlilik ilişkisi üzerine etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Katılımcılardan hastalığın evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilediğini ifade edenlerin güvensiz bağlanma puanları, hem olumlu yönde etkilediğini ifade edenlerden hem de etkilemediğini ifade edenlerden daha yüksek bulunmuştur. Travma puanları ise hastalığın evlilik ilişkilerini etkilemediğini ifade eden bireylerin hem olumsuz hem de olumlu yönde etkilediğini belirtenlerden daha düşük bulunmuştur. Hastalığın evlilik ilişkilerini olumlu ve olumsuz yönde etkileyen bireylerin travma puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bağlanma yaralanmaları puanları ise hastalığın evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini belirtenlerin hem olumlu etkilediğini ifade edenlerden hem de etkilemediğini ifade edenlerden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca hastalığın evlilik ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini belirtenlerin bağlanma yaralanması puanları etkilemediğini ifade edenlerden daha yüksek bulunmuştur. Literatürde benzer deneyimler yaşansa bile kritik ihtiyaç anı olarak nitelendirilen zorlayıcı yaşam olayının her ilişkide bağlanma yaralanmasına yol açmadığı belirtilmektedir (Johnson, 1996; Millikin, 2000). Ayrıca Terzi İlhan ve Işık'ın (2022) düşük yapmış evli kadınların bağlanma yaralanmaları ile ilişki doyumları arasındaki inceledikleri çalışmalarında da düşüğün evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini belirten katılımcıların bağlanma yaralanmaları düzeyleri daha yüksektir. Bu doğrultuda elde edilen bulgunun literatürle uyumlu bir şekilde, bağlanma yaralanmasının, bireyin değerlendirmesinden etkilendiği bulgusunu desteklediği söylenebilir. Bu doğrultuda zorlayıcı bir yaşam olayıyla karşı karşıya kalan bireylerin bu olay sonrasında travma ve bağlanma yaralanması gibi belirtileri gösterip göstermemeleri yaşanan bu olaya ilişkin değerlendirmeleri ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerin ilişki doyumu puanları hastalığın evlilik ilişkisi üzerindeki etkisine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Hastalığın evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilediğini ifade edenlerin ilişki doyumu puanları hem hastalığın evlilik ilişkilerini etkilemediğini hem de olumlu yönde etkilediğini belirtenlerden daha düşük bulunmuştur. Terzi İlhan ve Işık (2022) tarafından düşük yapmış evli kadınların bağlanma yaralanmaları ile ilişki doyumunu inceleyen çalışmada da düşüğün evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini ifade edenlerin ilişki doyumu puanları en düşük ve olumlu yönde etkilediğini ifade edenlerin ilişki doyumu puanları en düşük bulunmuştur. İlişki doyumuna ilişkin tanımlarda, ilişki doyumunun bireylerin ilişkilerine dair değerlendirmelerle ilgili olduğu belirtilmektedir (Hendrick, 1988; Keizer, 2014). Dolayısıyla yaşanan zorlayıcı deneyimlerin evlilik ilişkisine etkisine dair değerlendirmelerin ilişki doyumu ile ilişkisi literatürle uyumlu ve beklenen yödedir. Ancak bu bulguda dikkat çeken bir nokta bulunmaktadır. Bu çalışma zorlayıcı ve stres kaynağı olarak değerlendirilebilecek bir yaşam olayı olan Covid-19 geçirmiş bireylere yönelik olarak yapılmıştır. Ancak zorlayıcı bu yaşam olayının evlilik ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini ifade eden ve ilişki doyumu diğerlerinden yüksek olan katılımcılar bulunmaktadır. Zorlayıcı bir yaşam deneyimi neticesinde evlilik ilişkisinin güçlenmiş olması, bu katılımcılarla ilişkili olarak çift yılmazlığı ve eş desteği kavramlarını düşündürmektedir. Çift yılmazlığı, zorlayıcı bir deneyim karşısında çiftin birlikte toparlanma ve zorlayıcı deneyimin birlikte üstesinden gelebilme süreçlerini ifade etmektedir (Connolly, 2005; Venter ve Snyder, 2009). Eş desteği ise, eşlerin birbirlerine ihtiyaç duydukları zamanlarda gereken desteği sunması şeklinde tanımlanmaktadır (Dehle, vd., 2001). Kritik ihtiyaç anlarında eş tarafından ihtiyaç duyulan sunulmadığında bağlanma yaralanması deneyimi ortaya çıkarken, ihtiyaç duyulan eş desteğinin sunulmasının ilişki doyumunu artıran bir özellik olabileceği düşünülebilir.

Son olarak, bağlanma yaralanmaları, başa çıkma stilleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların problem odaklı başa çıkma puanları ile güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanmaları puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Kovid-19 geçirmiş evli bireylerin problem odaklı başa çıkma puanları arttıkça güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanması puanları da artmaktadır. Katılımcıların duygu odaklı başa çıkma puanları ile güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanmaları puanları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Kovid-19 geçirmiş evli bireylerin duygu odaklı başa çıkma puanları arttıkça güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanmalar puanlarının da arttığı görülmektedir. Literatürde duygu odaklı yaklaşımlar ile depresyon, kaygı gibi psikolojik belirtiler arasında pozitif yönde ilişki olduğunu ve problem odaklı yaklaşımlar ile psikolojik belirtiler arasında negatif yönde ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Hisli Şahin ve Durak, 1995; Bilge ve Bilge, 2020; Tansel, vd., 2012). Yine literatürde var olan çalışmalar problem odaklı başa çıkma stillerinin, duygu odaklı başa çıkma stillerinden daha etkili olduğunu ifade etmektedir (Folkman, 1984; Billings ve Moos, 1984; Sigmon, vd., 1995). Dolayısıyla elde edilen bulguların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların problem odaklı yaklaşımı puanları ile ilişki doyumu puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerin problem odaklı yaklaşım puanları arttıkça, ilişki doyumları artmaktadır. Katılımcıların duygu odaklı yaklaşım puanları ile ilişki doyumu puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Kovid-19 geçirmiş evli yetişkinlerin duygu odaklı yaklaşım puanları arttıkça, ilişki doyumu puanları azalmaktadır. Bu bulgu, bireylerin problem odaklı yaklaşım puanları arttıkça ilişki doyumlarının arttığını ve duygu odaklı yaklaşım puanları arttıkça ilişki doyumu azaldığını ifade etmektedir. Literatür incelendiğinde araştırmaların başa çıkmada problem odaklı yaklaşımların, duygu odaklı yaklaşımlardan daha etkili olduğunu ifade etmektedir (Folkman, 1984; Billings ve Moos, 1984; Sigmon, vd., 1995). Ayrıca problem odaklı yaklaşımlarla iyi oluş arasında pozitif, duygu odaklı yaklaşımlarla iyi oluş arasında negatif yönde ilişki olduğu ortaya konulmuştur (Çelenk ve Peker, 2020; MacCann, vd., 2012). İyi oluş ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır (Çiftçi Arıdağ, vd., 2016; Sacco ve Phares, 2001; Proulx, vd., 2007). Dolayısıyla problem odaklı başa çıkma yaklaşımlarına ilişkin puanlar arttıkça bireylerin ilişki doyumu düzeylerinin artması ve duygu odaklı başa çıkma yaklaşımlarına ilişkin puanları arttıkça ilişki doyumu düzeylerinin azalması hem literatürle uyum hem de beklenen yöndedir. Bu doğrultuda evli bireylerin zorlayıcı yaşam olaylarından evlilik ilişkilerinin nasıl etkilediği, zorlayıcı deneyimlerle başa çıkmada kullandıkları yöntemlerle ilişkili olduğu söylenebilir. Etkili başa çıkma yaklaşımlarını kullanan bireylerin zorlayıcı yaşam olaylarından ilişkisel olarak olumsuz etkilenme olasılıklarının daha az olduğu söylenebilir.

Katılımcıların güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanmaları puanları ile ilişki doyumu puanları negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur, Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanmaları düzeyleri arttıkça ilişki doyumları düşmektedir. Bağlanma yaralanması literatürde bağlanma yaralanması deneyiminin bireylerin ilişki doyumlarını etkileyen ve sınırlandıran bir deneyim olduğu ifade edilmektedir (Johnson, 1996; Millikin, 2000; Makinen, 2004). Ayrıca bağlanma yaralanması ile ilişki doyumu arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların bulguları incelendiğinde, bu araştırmanın bulguları ile uyumlu bir şekilde evli bireylerin bağlanma yaralanmaları puanları arttıkça, ilişki doyumlarının azaldığı bulgusu ortaya konulmuştur (Terzi İlhan ve Işık, 2022; Terzi İlhan ve Işık, 2022; Uğur ve Uz Baş, 2022). Dolayısıyla bağlanma yaralanmalarının evli bireylerin ilişki doyumlarını düşüren bir deneyim olduğu söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmadan elde eden başlıca sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

- Kovid-19 geçiren evli bireylerin duygu odaklı başa çıkma puanları cinsiyete göre değişmemektedir. Ancak erkeklerin problem odaklı başa çıkma puanları, kadınlardan daha yüksektir.
- Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin stresle başa çıkma puanları hastalığın evlilik ilişkilerine etkisine ilişkin değerlendirmelerine göre farklılık göstermemektedir.
- Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerden hastalığın evlilik ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtenlerin güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanması puanları en düşüktür ve ayrıca ilişki doyumları en düşüktür. Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerden hastalığın ilişkilerini etkilemediğini belirtenlerin güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanmaları puanları en düşüktür. Ancak aynı zamanda ilişki doyumları da en düşüktür. Hastalığın evlilik ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini belirtenlerin güvensiz bağlanma, travma ve bağlanma yaralanmaları puanları, etkilemediğini belirtenlerden daha yüksekken, ilişki doyum puanları daha yüksektir.
- Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin başa çıkma stillerinden problem odaklı başa çıkma puanları arttıkça bağlanma yaralanmaları puanları azalmaktadır. Başa çıkma stillerinden duygu odaklı başa çıkma stilleri puanları attıkça bağlanma yaralanma puanları da artmaktadır. Buna göre bireylerin başa çıkma stilleri ile bağlanma yaralanmaları deneyimleri arasındaki ilişki vardır.
- Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin problem odaklı başa çıkma stillerine ilişkin puanları arttıkça ilişki doyumları artmaktadır, duygu odaklı başa çıkma stillerine ilişkin puanları arttıkça ilişki doyumunu azalmaktadır. Dolayısıyla bireylerin başa çıkma stilleri ile ilişki doyumları ilişkidir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle çalışmanın verileri amaçlı örnekleme yöntemi ile ulaşılmış 333 evli yetişkinden elde edilen verilerle sınırlıdır. Ayrıca verilerin çevrimiçi formlar aracılığıyla çevrimiçi olarak toplanmış olması da araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Veriler normal dağılmamaktadır. Araştırma katılımcılarının eğitim düzeylerine göre dengeli bir dağılım göstermiyor olması araştırmanın bir başka sınırlılığdır. Normal dağılım gösteren ve evreni temsil gücü daha yüksek örnekleme yöntemleri ile ulaşılan veriler ile başa çıkma stilleri, bağlanma yaralanmaları ve ilişki doyumunu arasındaki ilişkiler incelenebilir. Çalışma kapsamında Kovid-19 geçiren evli yetişkinlerin bağlanma yaralanmaları, başa çıkma stilleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişkiler bireysel düzeyde incelenmiştir. Bu ilişkileri inceleyen eşlerin birlikte katıldığı (dyadic) çalışmalar yürütülebilir. Ayrıca Kovid-19 geçirme sürecinin evli yetişkinlerin evlilik ilişkisi üzerindeki etkisini inceleyen başka değişkenleri içeren çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmada stres verici ve bağlanma yaralanmasına neden olabilecek yaşantı olarak Kovid-19 geçirmiş olmak belirlenmiştir. Bağlanma yaralanmasına neden olabileceği düşünülen, stres verici farklı yaşantı ve olayların belirlendiği benzer çalışmalar yapılabilir. Bağlanma yaralanması deneyimini ve evlilik ilişkisi üzerindeki etkisini inceleyen nitel ve deneysel çalışmalar yapılabilir. Özellikle aynı zorlayıcı yaşantıyı deneyimlemelerine rağmen, kadınların ve erkeklerin bağlanma yaralanması düzeyleri farklılık göstermektedir. Benzer şekilde aynı zorlayıcı yaşantıyı deneyimlemelerine rağmen, hastalık süreci bireylerin evlilik ilişkilerini farklı şekillerde etkilemiştir. Bu farklılıklara yol açan bireysel ve ilişki dinamikleri araştırılan çalışmalar yapılabilir. Bununla birlikte bu araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak, bireylerin zorlayıcı yaşam olayları daha iyi başa çıkabilmelerine yönelik olarak problem odaklı başa çıkma becerilerini kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

Ek Bilgi

Bu çalışma 23. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Konresi'nde "sözlü bildiri" olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Ackerman, J., & Field, L. (2011). The gender asymmetric effect of intimate partner violence on relationship satisfaction. *Violence and Victims*, 26(6), 703-724. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.26.6.703>
- Akdur, S. ve Aslan, B. (2017). Duygusal zeka ile ilişki doyumu arasında duygu düzenleme güçlüğü ve romantik kıskançlığın aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5(9), 71-88. <https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/pdfViewer/index.xhtml?uId=53219&ioM=Paper&preview=true&isViewer=true#pagemode=bookmarks>
- Bilge, Y. ve Bilge, Y. (2020). Koronavirüs salgını ve sosyal izolasyonun psikolojik semptomlar üzerindeki etkilerinin psikolojik sağlamlık ve stresle baş etme tarzları açısından incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23. <https://dx.doi.org/10.5505/kpd.2020.66934>
- Billings, A. G., & Moos, R. H. (1984). Coping, stress, and social resources among adults with unipolar depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(4), 877-891. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.46.4.877>
- Bowman, M. L. (1990). Coping efforts and marital satisfaction: Measuring marital coping and its correlates. *Journal of Marriage and the Family*, 463-474. <https://doi.org/10.2307/353040>
- Celen Demirtas, S., & Tezer, E. (2012). Romantic relationship satisfaction, commitment to career choices and subjective well-being. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 25422549. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.519>
- Chen, C. (2016). The role of resilience and coping styles in subjective well-being among Chinese university students. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 25, 377-387. <https://link.springer.com/article/10.1007/s40299-016-0274-5>
- Connolly, C. M. (2005). A qualitative exploration of resilience in long-term lesbian couples. *The family journal*, 13(3), 266-280. <https://doi.org/10.1177/1066480704273681>
- Cramer, D. (2000). Relationship satisfaction and conflict style in romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 134(3), 337-341. <https://doi.org/10.1080/00223980009600873>
- Curun, F. (2001). *The effects of sexism and sex role orientation on relationship satisfaction*. [Unpublished Master's thesis]. Middle East Technical University.
- Çakan, E. (2023). *Evli bireylerde ilişki doyumunun bağışlama istekliliği ve bağlanma yaralanmaları ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Çelenk, B. ve Peker, A. (2020). Ergenlerde benlik saygısının, stresle başa çıkma tarzları ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkideki aracılık rolü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 147-162. <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/54055/714168>
- Çiftçi Arıdağ, N., Erus, S. M., ve Ünsal Seydooğulları, S. (2019). Eş desteğinin evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 18(71). <http://doi.org/10.17755/esosder.424421>
- Dawson, D. L., & Golijani-Moghaddam, N. (2020). COVID-19: Psychological flexibility, coping, mental health, and wellbeing in the UK during the pandemic. *Journal of contextual behavioral science*, 17, 126-134.
- Dehle, C., Larsen, D., & Landers, J. E. (2001). Social support in marriage. *The American Journal of Family Therapy*, 29, 307-324. <https://doi.org/10.1080/01926180126500>
- Dikmen, A. A. (1995). İş doyumu ve yaşam doyumu ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50(03), 115 - 140. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/36416>
- Diong, S.M. & Bishop, G.D. (1999). Anger expression, coping styles, and well-being. *Journal of Health Psychology*. 4 (1), 81-96. <https://doi.org/10.1177/135910539900400106>

- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji kavramlar ve sorunlar*. Pegem Akademi.
- Elphinston, R. A., & Noller, P. (2011). Time to face it! Facebook intrusion and the implications for romantic jealousy and relationship satisfaction. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 14(11), 631-635. <https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0318>
- Erdoğan, M. (2023). *Evli bireylerde eşe yabancılaşma ve bağlanma yaralanmalarının incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Falconier, M. K., & Epstein, N. B. (2010). Relationship satisfaction in Argentinean couples under economic strain: Gender differences in a dyadic stress model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(6), 781-799. <https://doi.org/10.1177/0265407510373260>
- Fırat, İ. (2021). *Evli bireylerin bağlanma stilleri ile bağlanma yaralanmaları arasındaki ilişkide affetme esnekliğinin aracı rolünün araştırılması*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Düzce Üniversitesi.
- Folkman S. & Lazarus R.S. (1980). An analysis of coping in a middle-age community sample. *Journal of Health Social Behaviour*, 21(3), 219-239. <https://doi.org/10.2307/2136617>
- Folkman, S. (1984). Personal control and stress and coping processes: a theoretical analysis. *Journal of personality and social psychology*, 46(4), 839. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.46.4.839>
- Folkman, S., & Lazarus, R.S. (1985). If it changes it must be a process: Study of emotion and coping during three stages of a college examination. *Journal Personality Social Psychology*, 48 (1), 150-170. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.48.1.150>
- Frankel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun, HH. (2012). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10a ed.). Pearson.
- Guetto, R., Vignoli, D., & Bazzani, G. (2021). Marriage and cohabitation under uncertainty: The role of narratives of the future during the COVID-19 pandemic. *European Societies*, 23(sup1), 674-688.
- Günay, Y. (2022). *Evlilikte bağlanma yaralanmalarının cinsel doyuma etkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Güner, A. S. (2022). *Bağlanma yaralanmasında yalnızlık ve affetme kararı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Halder, S., Mahato, A. K., Samajdar, S., Manot, S., & Ghosh, S. (2021). Psychological impact and its coping in COVID-19 pandemic: A study across India. *J Psychosoc Res*, 16, 239-47.
- Hamilton, S., & Fagot, B. I. (1988). Chronic stress and coping styles: A comparison of male and female undergraduates. *Journal of personality and social psychology*, 55(5), 819. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.55.5.819>
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 59 (1), 93- 98. <https://doi.org/10.2307/352430>
- Hendrick, C., & Hendrick, S. S. (1989). Research on love: Does it measure up?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(5), 784-794. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.56.5.784>
- Hendrick, S. S., Hendrick, C., & Adler, N. L. (1988). Romantic relationships: Love, satisfaction, and staying together. *Journal of personality and social psychology*, 54(6), 980. <https://psycnet.apa.org/buy/1988-32598-001>
- Herman, J. L. (1992). Complex PTSD: A syndrome in survivors of prolonged and repeated trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 5 (3), 377-391. <https://doi.org/10.1002/jts.2490050305>
- Hisli Şahin, N. ve Durak, A. (1995). Stresle başa çıkma tarzları ölçeği: Üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 56-73. <https://toad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/stresle-basacikma-tarzlari-olcegi-toad.pdf>

- Johnson, S. M. (1996). *The practice of emotionally focused marital therapy: creating connection*. Brunner/Mazel.
- Johnson, S. M., Makinen, J. A. & Millikin, J. W. (2001). Attachment injuries in couple relationships: A new perspective an impasses in couples therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 27 (2), 145-155. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2001.tb01152.x>
- Kaplan, İ. ve Erdem, A. (2022). Yaşam doyumu ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bir Z kuşağı çalışması,. *Journal of Social Research and Behavioral Sciences*, 8 (15). <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1051646>
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Kardaş, F. & Tanhan, F. (2018). Van depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası stres, travma sonrası büyüme ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 1-36.
- Kaura, S.A., ve Lohman, B.J. (2007). Dating violence victimization, relationship satisfaction, mental health problems, and acceptability of violence: A comparison of men and women. *Journal of Family Violence*, 22, 367–381. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10896-007-9092-0>
- Kaya Y., & Akin, R. (2021). COVID-19 ile yaşanan sosyal izolasyonun aile ve evlilik yaşamına yansımaları: Fenomenolojik bir çalışma. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15 (3), 510-520.
- Keizer, R. (2014). Relationship satisfaction. In A. C. Michalos (Ed.), *Encyclopedia of quality of life and wellbeing research*. Dordrecht: Springer.
- Kessler, R. C., & McLeod, J. D. (1984). Sex differences in vulnerability to undesirable life events. *American sociological review*, 49 (5), 620-631. <https://doi.org/10.2307/2095420>
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer.
- Lazarus, R. S. (1993). Coping theory and research: past, present, and future. *Psychosomatic medicine*, 55 (3), 234-247. https://journals.lww.com/psychosomaticmedicine/Citation/1993/05000/Coping_theory_and_research_past_present_and.2.aspx?casa_token=AkixYSmJx18AAAAA:s88dZaeEI3Md5nJYIkKpfzKnSYu2ya89WvQg2TxYmSwmogfRjLLdj4FjJuQ7UEtA6dggir98iNV3GwMZwTvqwgom3oFhxbg
- Lazarus, R. S. (2001). Relational meaning and discrete emotions. In K. R. Scherer, A. Schorr, & T. Johnstone (Eds.), *Appraisal processes in emotion: Theory, methods, research* (pp. 37–67). Oxford University Press.
- MacCann, C., Lipnevich, A. A., Burrus, J., & Roberts, R. D. (2012). The best years of our lives? Coping with stress predicts school grades, life satisfaction, and feelings about high school. *Learning and Individual Differences*, 22 (2), 235-241. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1041608011001737?casa_token=IL_LsLF8phgUAAAAA:qT-wbhb9NISuKj5UzyWw-roGlXwBu-7n2Tb3M0ywvpZAZ2B-2maVab1GHjt1ZpkvExi_xBpylA
- Malkoç, A., & Yalçın, I. (2015). Relationships among resilience, social support, coping, and psychological well-being among university students. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(43), 35-43. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/21463/230060>
- Malouff, J. M., Schutte, N. S., & Thorsteinsson, E. B. (2014). Trait emotional intelligence and romantic relationship satisfaction: A meta-analysis. *The American Journal of Family Therapy*, 42(1), 53-66. <https://doi.org/10.1080/01926187.2012.748549>
- Mamatoğlu, B. (2023). *Çiftlerin evlilik kalitesinin, bağlanma yaralanması ve stresle çift olarak baş etme değişkenleri açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Matud, M. P. (2004). Gender differences in stress and coping styles. *Personality and individual differences*, 37(7), 1401-1415. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.01.010>

- Millikin, J. W. (2000). *Resolving attachment injuries in couples using emotionally focused therapy: A process study*. [Doctoral dissertation], Virginia Tech.
- Muris, P., Schmidt, H., Lambrichs, R., & Meesters, C. (2001). Protective and vulnerability factors of depression in normal adolescents. *Behaviour research and therapy*, 39(5), 555-565. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(00\)00026-7](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(00)00026-7)
- Olf, M. (2017). Sex and gender differences in post-traumatic stress disorder: an update. *European journal of psychotraumatology*, 8(sup4), 1351204.
- O'Rourke, N. (2005). Personality, cognitive adaptation, and marital satisfaction as predictors of well-being among older married adults. *Canadian Journal on Aging/La Revue canadienne du vieillissement*, 24(3), 211-224. <https://doi.org/10.1353/cja.2005.0081>
- Osur, J., Ileri, E. M., & Esho, T. (2021). The effect of COVID-19 and its control measures on sexual satisfaction among married couples in Kenya. *Sexual Medicine*, 9(3), 100354-100354.
- Özdemir, F. (2019). Farklı görelî yoksunluk seviyelerinde başa çıkma stratejileri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11, 234-245.
- Pearlin, L. I., & Schooler, C. (1978). The structure of coping. *Journal of Health and Social Behavior*, 19(1), 2-21. <https://doi.org/10.2307/2136319>
- Petrosky, M. J., & Birkimer, J. C. (1991). The relationship among locus of control, coping styles, and psychological symptom reporting. *Journal of Clinical Psychology*, 47(3), 336-345. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(199105\)47:3%3C336::AID-JCLP2270470303%3E3.0.CO;2-L](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199105)47:3%3C336::AID-JCLP2270470303%3E3.0.CO;2-L)
- Pieh, C., O' Rourke, T., Budimir, S., & Probst, T. (2020). Relationship quality and mental health during COVID-19 lockdown. *PloS one*, 15(9), e0238906.
- Proulx, C. M., Helms, H. M., & Buehler, C. (2007). Marital quality and personal well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 576-593. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00393.x>
- Ptacek, J. T., Smith, R. E., & Zanas, J. (1992). Gender, appraisal, and coping: A longitudinal analysis. *Journal of Personality*, 60(4), 747-770. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00272.x>
- Purba, F. D., Kumalasari, A. D., Novianti, L. E., Kendhawati, L., Noer, A. H., & Ninin, R. H. (2021). Marriage and quality of life during COVID-19 pandemic. *Plos one*, 16(9), e0256643.
- Rosand, G. M. B., Slinning, K., Eberhard-Gran, M., Røysamb, E., & Tambs, K. (2012). The buffering effect of relationship satisfaction on emotional distress in couples. *BMC Public Health*, 12, 1-13. <https://link.springer.com/article/10.1186/1471-2458-12-66>
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101-117. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.45.1.101>
- Sabatelli, R. M. (1988). Measurement issues in marital research: a review and critique of contemporary survey instruments. *Journal of Marriage and The Family*, 891-915. <https://doi.org/10.2307/352102>
- Sacco, W. P., & Phares, V. (2001). Partner appraisal and marital satisfaction: The role of self-esteem and depression. *Journal of Marriage and Family*, 63 (2), 504-513. doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00504.x
- Sarı, T., ve Korkut- Owen, F. (2016). Romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların ve bağlanma boyutlarının ilişki doyumu üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 204-216. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/19410/206447>

- Satıcı, B., & Deniz, M. E. (2018). Cinsiyetin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *İlköğretim Online*, 1077-1095. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.419356>
- Scorsolini-Comin, F., & Dos Santos, M. A. (2012). Correlations between subjective well-being, dyadic adjustment and marital satisfaction in Brazilian married people. *The Spanish Journal of Psychology*, 15(1), 166-176. https://doi.org/10.5209/rev_SJOP.2012.v15.n1.37304
- Sigmon, S. T., Stanton, A. L., & Snyder, C. R. (1995). Gender differences in coping: A further test of socialization and role constraint theories. *Sex Roles*, 33, 565-587. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF01547718>
- Smith, L., Heaven, P. C., & Ciarrochi, J. (2008). Trait emotional intelligence, conflict communication apatterns, and relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 44(6), 1314-1325. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.11.024>
- Tabachnick and Fidell, B.G. Tabachnick, L.S. (2013). Fidell *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson.
- Tansel, B., Gökçakan, Z. ve Çelikkaleli, Ö. (2012). Çevik Kuvvet Polislerinin Psikolojik Belirti Düzeyleri ve Stresle Baş Etme Yollarının İncelenmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(3), 45 - 66. <https://pdf.trdizin.gov.tr/pdf/OUJnMTdEWWF1TVVFBvEcvOGhyamZmbTRDcGlybGdkMzhNSFZhb0ZoZVY5VVpreUk5N3dWamRGYXcVVRtQmhJQzI3WGV1OFImcVJzbVhhYlFCLzBrd2h1SHNIYnlMQjVybkhzNUF2YXFGVHkva2dhdWdjTDVTZUMvZfPvMitDZDg3QzY5V2QreVh0bk84N1h6c2k5c3ZjTjZ4czh0b3pBeStaNzhKckJ5SGs3a2w1azRpQkd5a29DM0ZwcmdBQndJZmtvUktRL1p1S29HdDRjUWRZNzFGR01jdXRxbTVVU2MxYVRoV2IyNk9hWCtaL2RuaVJYUWt2TlhOM2czZ3FGa0hnMFdlbkIhYmxKSG1BPT0>
- Terzi İlhan, S. ve Işık, Ş. (2021). A validity and reliability study on the development of marital attachment injuries scale. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 11(63), 543-566. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1051411>
- Terzi İlhan, S. ve Işık, Ş. (2022). Özel gereksinimli çocuğu olan evli bireylerin kişilik özellikleri ile çift uyumları arasındaki ilişkide bağlanma yaralanmalarının aracı rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(56), 501-537. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.931593>
- Terzi İlhan, S. & Işık, Ş. (2022). Düşük yapmış evli kadınların bağlanma yaralanmaları ile ilişki doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 74-89. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2758474>
- Türk, E. G. ve Demirli Yıldız, A. (2017). Aşk biçemleri, ilişki doyumu ve yalnızlık: Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 7(48). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/598366>
- Uğur, Z. ve Uz Baş, A. (2022). Evli bireylerin evlilik doyumlarının, eşe kendini açmalarının ve bağlanma yaralanmalarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 1480-1510. <https://doi.org/10.51460/baebd.1213233>
- Venter, N., & Snyders, R. (2009). Resilience in intimate relationships. *New Voices in Psychology*, 5(1), 63-85. <https://hdl.handle.net/10520/EJC112580>
- Yıldız, S., Ekşi, H. ve Yüksel, M. Y. (2021). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde ilişki doyumu ve kendini aldatma: sosyal kırılmanın aracı rolü. *Turkish Studies-Social Sciences*, 16(1), 425-439. <http://dx.doi.org/10.47356/TurkishStudies.43299>
- Yılmaz, E. & Kağan, S. (2022). Covid-19 sürecinde evlilik uyumu ve çatışma çözme becerileri arasındaki ilişkide sosyal medya bağımlılığının aracı rolü. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 84-95.
- Zeybek, Z., Bozkurt, Y., & Aşkın, R. (2020). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318.

<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>

Extended Abstract

In the literature, there are different concepts such as marital adjustment, marital satisfaction, and marital adjustment, which are the subject of studies aiming to investigate the quality of the marital relationship. One of the concepts related to the quality of the marital relationship is relationship satisfaction. There are multiple definitions in the literature on the concept of relationship satisfaction. While relationship satisfaction was defined by Hendrick (1988) as an individual's subjective evaluations of his or her current relationship, it was defined by Sabatelli (1988) as the level of meeting the expectations of the individual from the relationship he or she is living with and the expectations of his partner. While Rusbult (1983) explained relationship satisfaction with the evaluation of rewards and costs based on the individual's expectations, Keizer (2014) expressed it as the individual's subjective evaluations of the relationship. As seen in the definitions made, relationship satisfaction is related to the individual's evaluations of the relationship. Whether these evaluations of individuals about their relationships are positive or negative determines whether their relationship satisfaction is low or high (Hendrick & Hendrick, 1989). High relationship satisfaction also indicates that the relationship is healthy (Hendrick, Hendrick, & Adler, 1988). One of the variables associated with relationship satisfaction is styles of coping with stress (Bowman, 1990). Coping with stress is defined as the efforts of individuals to overcome stressful life events (Folkman & Lazarus, 1985). Studies show that there are significant relationships between individuals' styles of coping with stress and their levels of well-being (Diong & Bishop, 1999; Chen, 2016; Malkoç & Yalçın, 2015). Similarly, studies are showing that there are significant relationships between coping styles and psychological symptoms (Petrosky & Birkimer, 1991; Tansel, Gökçakan, & Çelikkaleli, 2012). Another variable associated with relationship satisfaction is attachment injury (Millikin, 2000; Terzi İlhan & Işık, 2022). Attachment injury is defined as one of the partners in a romantic relationship doing something to break their trust that their partner will meet their attachment needs at critical times of need (Johnson, 1996; Herman, 1992). Critical need moments when individuals are relatively fragile and therefore more likely to experience attachment injury are times of transition, loss, danger, or uncertainty (Johnson, Makinen, & Millikin, 2001). Declared a global epidemic by the World Health Organization in 2020, Covid-19 has taken the world under its influence in a short time. The first Covid-19 case in Turkey was seen in March 2020 and then the number of cases increased in a short time (<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>). The Covid-19 global epidemic has emerged with the effect of a new and unknown virus worldwide. In the first months of the epidemic, there were many uncertainties regarding both the disease process and its effects and the treatment process. During this period, it was seen that the epidemic had severe and deadly effects. In addition, due to the high contagiousness of the virus, various measures have been taken that affect the daily life routines of individuals such as isolation, quarantine, social restrictions, and curfews. These features of the COVID-19 global epidemic suggest that experiencing this disease can be characterized as a moment of critical need for individuals. Therefore, examining the attachment injuries of individuals who have experienced Covid-19 constitutes one of the problems of this study. In this direction, this study aims to examine the relationships between attachment injuries, coping styles, and relationship satisfaction of married individuals who have experienced COVID-19. The model of this research is the survey model. The type of research is descriptive study. The research group consists of 333 married individuals who were diagnosed with Covid-19 while they were married. In the creation of the research group, it was tried to reach individuals who were officially diagnosed with COVID-19 during their marriage and whose marriage was continuing. In this direction, the purposive sampling method was used. The Personal Information Form was created by the researcher to obtain information about participants' occupations, ages, education levels, genders, number of children, type of marriage, duration of marriage, and the impact of COVID-19 on marital relationships. The Scale of Coping Styles with Stress, developed by Folkman and Lazarus (1980), measures adult coping styles and was adapted into Turkish by Hisli Şahin and Durak (1995). The Marriage Attachment Injuries Scale was developed by Terzi İlhan and Işık (2021). The Relationship Satisfaction Scale, developed by Hendrick (1988) to measure general relationship satisfaction, was adapted into Turkish by Curun (2001). The data collected in this research were analyzed using the SPSS 21.00 software. Non-parametric quantitative analysis methods, including the Kruskal-Wallis H Test, Mann-Whitney U Test, and Spearman Rho Correlation Analysis, were used for data analysis. Relationship scores for some of the emotion-focused coping styles of married women who have had COVID-19 are higher than those of men. In addition, the scores of some of the problem-focused coping styles of married men who have had COVID-19 are higher than those of women. Married women who have had COVID-19 have higher levels of trauma and attachment injuries than men. However, married men who have experienced COVID-19 have higher relationship satisfaction than women. In this respect, it can be said that women use more emotion-focused coping styles and this may have negatively affected their marital

relations. In addition, due to gender inequalities, it can be said that women resort to coping methods such as self-blame or helplessness in the face of a stressful life event and are more affected by the stressful life events they face. Stress-coping styles and scores of attachment injuries of married individuals who have had COVID-19 differ according to the severity of the disease. Those who stated that the disease negatively affected their marital relations had lower social support-seeking scores than others. Those who stated that the disease did not affect their marital relations had the highest social support-seeking scores. Among married individuals who have had COVID-19, those who stated that the disease negatively affected their marital relations had the lowest insecure attachment, trauma, and attachment injury scores, and also the lowest relationship satisfaction. Among married individuals who have had COVID-19, those who stated that the disease did not affect their relationships had the lowest scores for insecure attachment, trauma, and attachment injuries. However, they also have the lowest relationship satisfaction. Those who stated that the disease positively affected their marital relations had higher insecure attachment, trauma, and attachment injuries scores than those who stated that it did not, while their relationship satisfaction scores were higher. As the scores of problem-focused coping styles, one of the stress coping styles, of married individuals who have had COVID-19 increase, the scores of attachment injuries decrease. Attachment injury scores increase as the scores of problem-focused coping styles, one of the stress coping styles, increase. Accordingly, there is a relationship between individuals' styles of coping with stress and their experiences of attachment injuries. As the scores for problem-focused stress coping styles of married individuals who have had COVID-19 increase, their relationship satisfaction increases, and as their scores for emotion-focused stress coping styles increase, relationship satisfaction decreases. Individuals' styles of coping with stress and relationship satisfaction are related.